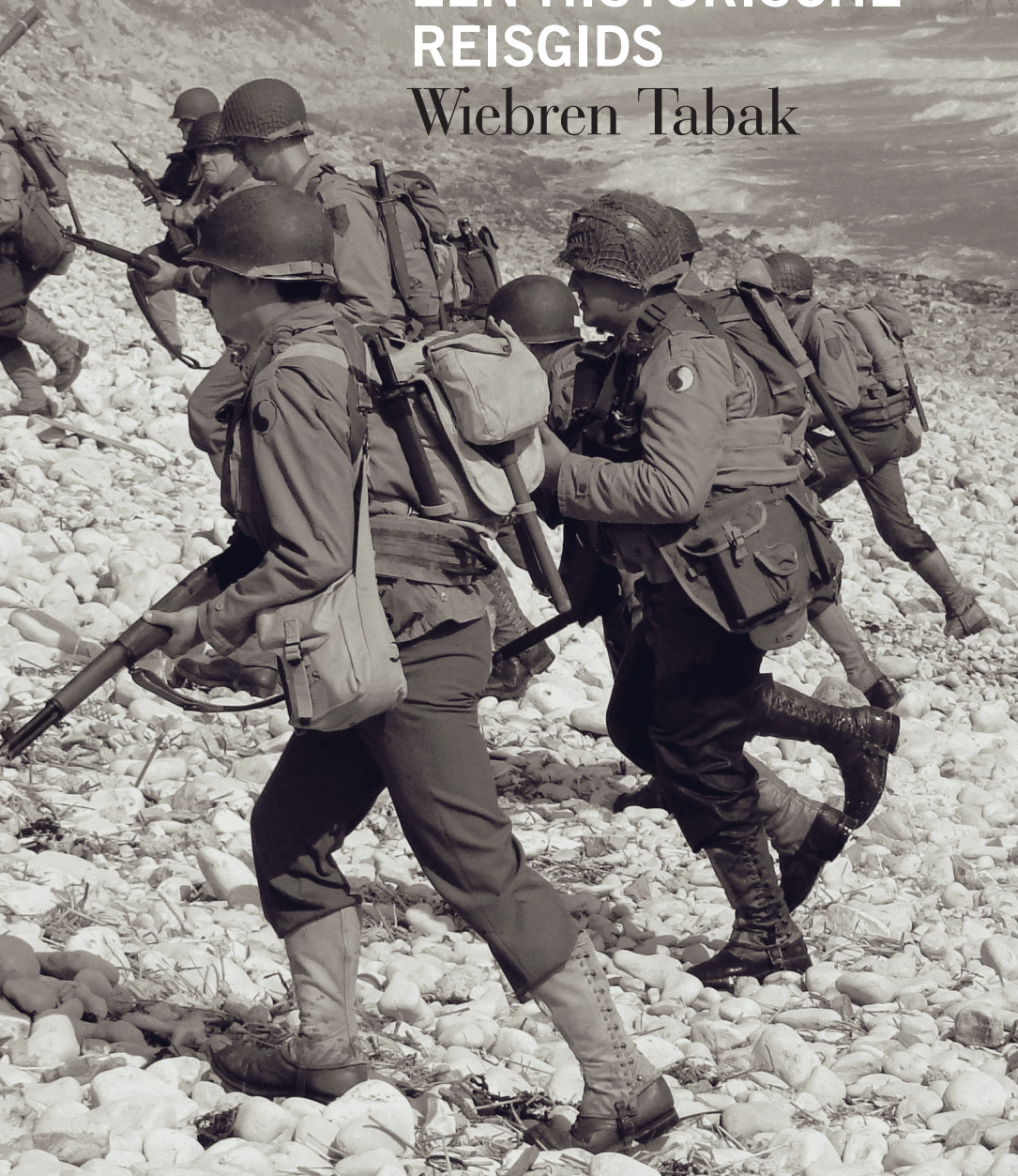

D-DAY

EEN HISTORISCHE
REISGIDS

Wiebren Tabak

D-DAY

Wiebren Tabak

D-DAY

EEN HISTORISCHE
REISGIDS

Uitgeverij Omniboek

Voor Renate, mijn trouwe reisgenoot

Eerste druk in deze uitvoering / Vierde druk

© 2019, Uitgeverij Omniboek
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.omniboek.nl

Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Omslagbeeld voorplat Re-enactment van de bestorming van Omaha Beach
Omslagbeeld achterplat Enkele dagen na 6 juni trekken Amerikaanse troepen
vanaf Omaha Beach het land in
Vormgeving binnenwerk Garage BNO

ISBN 978 94 0191 621 9
ISBN e-book 978 94 0190 329 5
NUR 689/512

Een groot deel van de afbeeldingen uit het binnenwerk is afkomstig uit de volgende archieven: National Archives USA, U.S. Library of Congress en de National Archives of Canada.

De overige afgebeelde foto's zijn gemaakt door de auteur.

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden op copyright van fotomateriaal te achterhalen. Zij die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op deze rechten, verzoeken wij contact met ons op te nemen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgeverij Omniboek vindt het belangrijk om op verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

INHOUDSOPGAVE

Ten geleide	6
Nota bene	7
Kaart invasie van Normandië	9
1. Operatie Overlord	11
2. Een harde korst	33
3. Utah Beach: fortuinlijke missers	47
4. Grandcamp-Maisy: het verzwegen bolwerk	81
5. Pointe du Hoc: een onmogelijke opdracht	89
6. Omaha Beach: een dubbeltje op zijn kant	101
7. Re-enactment: herbeleven en herdenken	129
8. Mulberry: haven op sleeptouw	145
9. Gold Beach: overwinning der techniek	157
10. Juno Beach: een rekening vereffend	177
11. Sword Beach: te hoog gegrepen	195
12. De langste dag	225
13. De Slag om Normandië	233
Routes	252

TEN GELEIDE

Eind mei/begin juni 1940 ontsnapte de beschaving ternauwernood aan de barbarij vanaf de stranden bij Duinkerken. Vier jaar later keerde ze zegevierend weer op de stranden van Normandië. De invasie van 6 juni 1944 is de grootste amfibische operatie uit de historie. Zelfs Sovjetdictator Jozef Stalin, doorgaans niet scheutig met complimenten, erkende dat. 'De geschiedenis van de oorlog kent geen vergelijkbare onderneming qua concept, schaalgrootte en genialiteit in uitvoering', schreef hij aan de Britse premier Churchill. Er stond ook heel wat op het spel, niets minder dan de toekomst van de mensheid. De dagorder van generaal Eisenhower aan zijn troepen ving veelbetekenend aan met de woorden: 'We staan op het punt een kruistocht te beginnen.' Die boodschap kwam over. Wat opvalt uit de mondelinge overlevering is dat al die mannen die veelal slechts een radertje vormden in de machinerie van Operatie Overlord, zich terdege realiseerden dat zij aan een historische gebeurtenis zonder weerga deelnamen. En dat zij in dit drama, ongeacht hun opdracht, de hoofdrolspelers waren.

Vandaag de dag laat D-Day nog steeds zijn sporen na in het landschap. Alleen dat al maakt het mooie Normandië een bezoek alleszins waard. Een gids is daarbij geen overbodige luxe. Vandaar dit boek. Het voert de reiziger langs bekende en minder bekende plekken over de volle breedte van het invasiefront, beginnend in het westen, de sector van Utah Beach, en eindigend in het oosten, bij Sword Beach.

Bonne route.

Wiebren Tabak

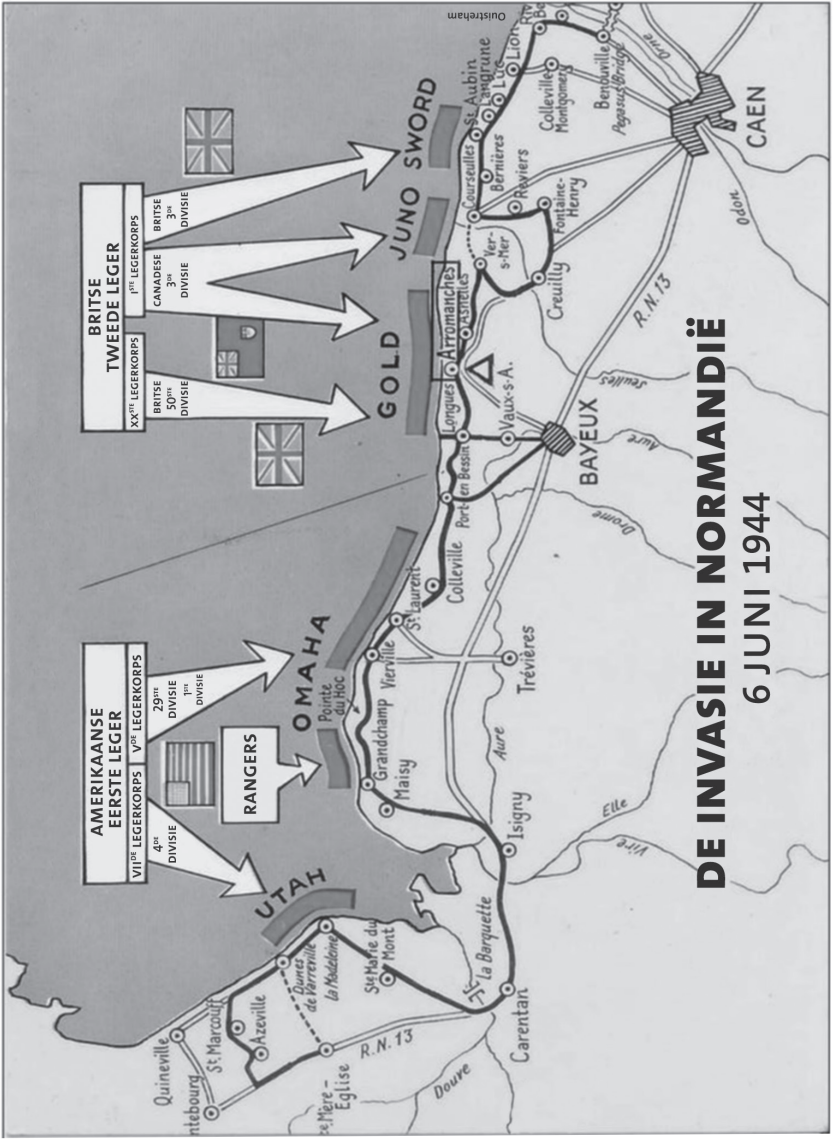
NOTA BENE

Om verwarring bij de lezer te vermijden, is er in dit boek voor gekozen geen Nederlandse equivalenten te gebruiken voor de geallieerde en de Duitse divisies plus ondergeschikte eenheden (tot bataljonsniveau), maar de originele benaming te hanteren. Onder die aanduiding vindt men ze ook op tekstborden bij de historische locaties in Normandië. Dus luchtlandingsdivisie wordt dan respectievelijk Airborne Division of Luftlande-Division, pantserdivisie vertaalt zich in Armoured of Panzer-Division.

De grootste veldformatie tijdens de Tweede Wereldoorlog was de Legergroep, in omvang variërend van vierhonderdduizend tot een miljoen man. Een Legergroep telde meerdere Legers, die elk wel een sterkte van tweehonderdvijftigduizend man konden bereiken. Een Leger was weer onderverdeeld in Legerkorpsen van minimaal twee divisies elk, met – aan geallieerde zijde – een omvang van ieder tussen de veertienduizend en twintigduizend man. Een divisie telde (en telt) meerdere regimenten of (tegenwoordig uitsluitend) brigades, van drie à vier bataljons, ieder drie tot vier compagnieën sterk, met elk drie tot vier pelotons.

DE INVASIE IN NORMANDIË

6 JUNI 1944

1. OPERATIE OVERLORD

Bij het aanbreken van 1944 was het voor iedereen duidelijk – behalve voor de nazi's – dat de kansen in Europa gekeerd waren. De Duitsers waren Noord-Afrika uit gegooid, hadden Sicilië moeten prijsgeven, verloren steeds meer terrein op het Italiaanse vasteland en werden in de Sovjet-Unie continu teruggedreven door het Rode Leger. Hun duikboten waren van jagers prooi geworden, en de eens zo machtige *Luftwaffe* wankelde op haar benen. Maar nog altijd heerste Duitsland over Europa en woedde de Jodenvervolging in alle hevigheid. Het vijfde oorlogsjaar moest de definitieve ommekeer brengen.

Om dat te bereiken, verzamelde zich in het voorjaar van 1944 in Engeland een kolossale legermacht. Er is weleens gekscherend beweerd dat de Britse eilanden dreigden te zinken onder het gewicht van de enorme aantallen militairen en materieel welke daar voor de invasie waren samengebracht. Men zou verwacht hebben dat die voor de Duitsers niet verborgen konden blijven en dat zij dan uit de troepenconcentraties hadden kunnen afleiden waar de geallieerden in Frankrijk wilden landen. Dat hun dit niet lukte, kwam deels doordat de enkele Duitse verkenningsvliegtuigen die de geallieerde luchtverdediging wisten te penetreren, doorgaans alleen datgene te zien kregen wat men wilde dat zij zagen. De voornaamste oorzaak was echter een zeer succesvolle misleidingsoperatie genaamd Fortitude, onderdeel van een nog breder plan, getiteld Bodyguard oftewel lijfwacht. (Van de Britse premier

Amerikaanse troepen marcheren af om zich in te schepen voor de invasie.

Winston Churchill is de uitspraak: ‘In oorlogstijd is de waarheid zo kostbaar, dat ze altijd omringd moet zijn door een lijfwacht van leugens.’) De operatie viel in twee delen uiteen. Fortitude North, dat de indruk moest wekken dat de geallieerden een invasie in Noorwegen planden, en Fortitude South, dat de Duitsers in de waan moest brengen dat het Nauw van Calais het doelwit vormde. In deze misleidingscampagne waren de belangrijkste instrumenten radioverkeer tussen fictieve eenheden in het zuidoosten van Engeland (de Amerikaanse 1^e Legergroep) en dubbelspionnen. De Britse contraspionage had alle Duitse geheime agenten in het Verenigd Koninkrijk ontmaskerd; velen van hen werden omgeturnd en stuurden valse informatie naar de inlichtingendienst *Abwehr*. De belangrijkste drie dubbelspionnen werkten echter met hart en ziel voor de geallieerde zaak: de Spanjaard Juan Pujol (codenaam Garbo), de Poolse officier Roman Garby-Czerniawski (Brutus) en

Inschepping in LST's in de haven van Brixham op 1 juni 1944.

de Joegoslavische jurist Dušan 'Duško' (Tricycle). Zo succesvol zou Fortitude South uitpakken, dat de Duitsers tot in augustus 1944 een tweede landing op de stranden langs het Nauw van Calais verwachtten en voor die eventualiteit troepen vasthielden die in Normandië dringend benodigd waren.

Kruis of munt

Natuurlijk wisten de Duitsers dat er een invasie ophanden was, en ook dat die vrijwel zeker in Frankrijk zou plaatsvinden. Tot de condities voor een succesvolle onderneming behoorden geschikte stranden, achterland dat zich leende voor ontplooiing van de strijdkrachten, gunstige weersomstandigheden, getijden, de afstanden tot de bases van waaraf de jachtvliegtuigen met hun korte actieradius luchtdekking konden bieden en vijandelijke havens die

genomen moesten worden om de opmars logistiek te ondersteunen. Militaire logica dicteerde dat er langs heel de Europese kust, van Noorwegen tot aan de Golf van Biskaje, slechts twee plaatsen in aanmerking kwamen: het gebied rondom Calais en de kust van Normandië tussen Cherbourg en Le Havre. Voor de Duitsers bleef het echter een gok welke van die twee de geallieerden hadden uitverkozen: kruis Normandië, munt het Nauw van Calais. De Amerikanen voelden het meest voor Calais, ofschoon het de zwaarst verdedigde strook van de gehele kust was, omdat dit een kortere route inhield naar het hart van het Derde Rijk. De Britten prefereerden Normandië, omdat de verdediging daar veel zwakker was en omdat men het van de rest van Frankrijk zou kunnen afsnijden door de bruggen over de Seine en de Loire te bombarderen. Het werd Normandië, om precies te zijn de Seinebaai. Eén strand op het schiereiland Cotentin, de overige vier in Calvados, het departement dat zijn naam geeft aan de koppige, op cognac gelijkende, alcoholische drank die van appels/peren gemaakt wordt. Bij die uiteindelijke keuze was men niet over één nacht ijs gegaan. Naast het bestuderen van alle beschikbare informatie over deze regio, inclusief de tien miljoen vakantiekiekjes van de Franse kust die een oproep van de BBC aan de Britse bevolking kort na de evacuatie uit Duinkerken had opgeleverd, waren eind '43, begin '44 in het holst van de nacht Engelse commando's op de voorgenomen invasiestranden geland teneinde de hindernissen aan een nader onderzoek te onderwerpen en grondmonsters te nemen om te zien of de bodem tanks kon dragen.

Planning

De planning voor de operatie, die de codenaam Overlord kreeg, begon in 1943 onder leiding van de Britse luitenant-generaal Sir Frederick E. Morgan, die de titel kreeg van *Chief of Staf to the Supreme Allied Commander*, kortweg COSSAC. De Amerikaanse generaal

Het Tweede Front

Met de komst van de invasie werd eindelijk het door de Russische leider Jozef Stalin al op 18 juli 1941 bepleite Tweede Front geopend. Deze term is feitelijk misleidend, want hij suggereert dat er behalve in de Sovjet-Unie nergens anders strijd werd gevoerd. Niets is minder waar. Terwijl het Rode Leger zich louter op het eigen grondgebied hoefde te concentreren, in wat hoofdzakelijk een landoorlog was, vochten de westelijke geallieerden niet alleen een uitputtingsslag op zee uit – met onder meer uiterst gevaarvolle konvooien naar het Russische Moermansk vol materieel voor een benarde en ondankbare bondgenoot – maar voerden ze ook een strategisch luchtoffensief tegen het Derde Rijk. Tevens waren ze, nadat ze de Duitsers in Noord-Afrika hadden verslagen, via Sicilië het Italiaanse vasteland binnengevallen, waar ze gestaag naar het noorden optrokken. Bovenal echter waren ze aan de andere kant van de wereld in een uiterst wrede en complexe oorlog met Japan gewikkeld (waaraan de Russen pas gingen deelnemen toen het keizerrijk al op de knieën lag). Het is zeker waar dat de Sovjet-Unie met haar meer dan twintig miljoen doden een enorm offer heeft gebracht. Daar hoort dan wel de kanttekening bij dat dit deels kwam doordat Stalin koppig weigerde herhaalde waarschuwingen te geloven dat Duitsland op het punt stond zijn land aan te vallen. Andere factoren die een rol speelden, waren de totale onverschilligheid aan Russische kant voor het menselijk leven en de blunders van de militaire leiding. Dat laatste was het gevolg van de zuivering van de legertop – tussen 1936 en 1938 werden dertigduizend officieren op last van Stalin gevangengezet of geëxecuteerd – en van de strakke controle (via politieke commissarissen) van de communistische partij, die een verlamme werking had op de generaals.

Tankeenheid van de 1st Infantry Division wachtend op vertrek.

Dwight D. Eisenhower (Ike) werd in november '43 benoemd tot opperbevelhebber van de geallieerde expeditionaire macht; de Britse generaal Bernard Montgomery zou tijdens de invasie de landstrijdkrachten aanvoeren. Het plan van COSSAC werd overgenomen en uitgebreid. De eerste blauwdruk voorzag een landing door drie infanteriedivisies en twee luchtlandingsbrigades. In versie 2.0 landden er vijf divisies op evenzovele stranden – van west naar oost aangeduid met de codenamen Utah, Omaha, Gold, Juno en Sword en samen zo'n honderd kilometer breed – voorafgegaan door drie luchtlandingsdivisies voor de flankbeveiliging. Twee hiervan waren Amerikaans, de 82nd en 101st Airborne, en hun opdracht was het om op het schiereiland Cotentin de uitvalswegen vanaf Utah Beach plus strategische objecten te veroveren, en tevens Duitse artillerie die op de stranden kon vuren te vernietigen. De missie van de Britse 6th Airborne Division, die ten oosten van de Orne zou landen, omvatte het nemen van deze en opblazen van gene bruggen, uitscha-

Rommel (tweede van rechts) op bezoek bij de 21. Panzer-Division.

kelen van een kustbatterij en het afslaan van tegenaanvallen. De juiste datum waarop in juni de invasie zou plaatsvinden – men had die in mei willen uitvoeren, maar toen waren er nog onvoldoende landingsvaartuigen beschikbaar – werd mede bepaald door de getijden en de Duitse verdedigingswerken. Verkenningsvliegtuigen namen continu foto's van de Normandische kust, en die onthulden dat de Duitsers hard bezig waren met de aanleg van nieuwe artilleriestellingen en een variatie aan hindernissen in het intergetijdengebied, veel ervan gemineerd. Vond de landing plaats bij vloed, als ze onder water en onzichtbaar waren, dan zou dat legio landingsvaartuigen kosten. Wordt deze bij eb uitgevoerd, dan moesten de troepen een drie- tot vierhonderd meter breed strand oversteken, onder vijandelijk vuur. Dit laatste werd echter het minst bezwaarlijk geacht en kon deels worden ondervangen door de infanterie vooraf te laten gaan door tanks. Dus viel het besluit om kort na de laagste waterstand te landen en dan de obstakels meteen te laten ver-

wijderen door gespecialiseerde genie-eenheden, zodat de volgende landingsgolven het strand op konden rollen terwijl het water weer begon te stijgen.

De marine wilde de kust onder de mantel van het duister naderen, maar had net als de luchtmacht een uur daglicht nodig voor het bombarderen van de Duitse stellingen. Deze beweegredenen bepaalden het moment van de landing op een uur na de dageraad. Door dit tijdstip te koppelen aan de getijden, vond men de datum voor de invasie. In Normandië was het op 6 juni laagwater een uur na het aanbreeken van de dag. Op 5 en 7 juni waren de getijden zodanig dat ze binnen de marge vielen. Daarna verschilden ze te veel tot op 20 juni, maar dan was het nieuwemaan, en de luchtmacht gaf de voorkeur aan maneschijn voor de landingen per parachute en zweefvliegtuig. Bijgevolg koos men 5 juni als D-Day, en de beide volgende dagen als alternatieven ingeval het weer tegenzat. Het uur U, het moment van de landing, was 06.30 uur* voor de westzijde van het invasiegebied, waar de vloed het eerst opkomt, en 07.30 uur voor de oostkant.

Betekenis D-Day

Anders dan weleens wordt gedacht, betekent D-Day niet *Decision Day*. Het betreft een militair begrip dat het begin van een operatie aanduidt. Dat maakt het mogelijk een chronologische volgorde in de planning aan te geven. Terugtellend krijg je dan D-1, D-2 enzovoorts, waardoor de voorbereidingen volgens een duidelijk schema verlopen. Na D-Day hanteert men D+1, D+2 enzovoorts. Wijzigt de begindatum, zoals bij Overlord, dan hoeft je zo niet alle andere data bij te stellen. Het uur U is het tijdstip waarop een offensief van start gaat, in het Engels *H-hour*.

---

* Voor alle gehanteerde tijdstippen geldt de Britse dubbele zomertijd die toen van kracht was.

Britse para's zetten hun horloges gelijk voor aanvang van de operatie.

Generaal Eisenhower zwaait parachutisten van de 101st Airborne Division uit.

194399

EEN ONALLEDAAGSE REISGIDS DOOR NORMANDIË

Jaarlijks trekken duizenden Nederlanders en Belgen naar Normandië, waar de geallieerden op 6 juni 1944 op de Franse stranden landden. Decennia later spreekt deze belangrijke historische gebeurtenis nog steeds tot de verbeelding.

Dit boek vertelt de geschiedenis van Operatie Overlord en is daarnaast een overzichtelijke reisgids, die de lezer rondleidt langs legio markeringspunten in Normandië, zoals verdedigingswerken en andere historische plekken. Wiebren Tabak weet hier uitstekend de weg, en combineert dat met zijn uitgebreide geschiedkundige kennis over de invasie. *D-Day* is rijk geïllustreerd met historisch en hedendaags fotomateriaal, sfeerbeelden en routebeschrijvingen naar bekende en onbekende bezienswaardigheden.

Wiebren Tabak werkte als journalist voor het ministerie van Defensie. Hij was algemeen hoofdredacteur van de maandbladen *Alle Hens*, *Legerkoerier* en *Vliegende Hollander*, en eindredacteur van de *Defensiekrant*.

Uitgeverij Omniboek

NUR 689/512

ISBN 978-94-0191-621-9

9 789401 916219

www.omniboek.nl